

N Deloyale concurrentie overheidsopdrachten A2 Brussel, 15 december 2022
MH/EDJ/AS
892-2022

ADVIES

over

**DE DELOYALE CONCURRENTIE DOOR (SEMI-) PUBLIEKE
OVERHEIDSDIENSTEN TEN AANZIEN VAN KMO'S BIJ HET UITVOEREN
VAN (OVERHEIDS-)OPDRACHTEN**

(goedgekeurd door het bureau op 22 november 2022,
bekrachtigd door de algemene vergadering van de Hoge Raad op 15 december 2022)

De Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO wenst op eigen initiatief verschillende vormen mee te delen van deloyale concurrentie door (semi-) publieke overheidsdiensten ten aanzien van kmo's bij het uitvoeren (overheids-)opdrachten.

Na raadpleging van de sectorcommissies nr. 14 - Technische beroepen en nr. 15 - Andere vrije en intellectuele beroepen en de interprofessionele organisaties heeft het bureau van de Hoge Raad op 22 november 2022 onderstaand advies uitgebracht, dat werd bekrachtigd door de algemene vergadering van de Hoge Raad op 15 december 2022.

CONTEXT

De federale regering heeft op 19 november 2021 het gemeenschappelijk actieplan ter bevordering van de toegang van de kmo's tot overheidsopdrachten¹ goedgekeurd. De Hoge Raad heeft reeds in zijn advies van 21 september 2021 over het gemeenschappelijk actieplan ter verbetering van de toegang van kmo's tot overheidsopdrachten zijn standpunten over het ontwerp van het actieplan meegedeeld² en zich in zijn advies van 17 mei 2022 over de evaluatie van het charter "toegang van kmo's tot overheidsopdrachten"³ over de noodzakelijke verbeteringen aan het charter uitgesproken.

De Hoge Raad wenst met dit advies de deloyale concurrentie door (semi-) publieke overheidsdiensten ten aanzien van kmo's bij het uitvoeren van (overheids-)opdrachten aan te kaarten.

Hij vraagt om in het charter, naast de reeds gemaakte opmerkingen in zijn advies over de evaluatie van het charter "toegang van kmo's tot overheidsopdrachten, eveneens een luik te voorzien die zich specifiek richt op de problematiek van deloyale concurrentie. Op die manier zou men naast de andere bestaande instrumenten en mogelijkheden in de wetgeving de toegang van kmo's tot overheidsopdrachten bijkomend kunnen stimuleren. Waar nuttig wordt in dit advies ook verwezen naar de relevante standpunten van de Hoge Raad zoals gemeld in het advies over het charter.

STANDPUNTEN

De Hoge Raad onderscheidt volgende vormen van deloyale concurrentie.

A. Geen eerlijke concurrentie tussen kmo's en overheidsdiensten bij activiteiten gelijk aan private ondernemingen

1. Bij in house en horizontale samenwerking

Een aantal vormen van samenwerking tussen aanbestedende overheden worden uitgesloten van het toepassingsgebied van de overheidsopdrachtenregelgeving. Zo is een in house opdracht in beginsel, wanneer deze voldoet aan bepaalde voorwaarden, niet onderworpen aan de Europese en nationale overheidsopdrachtenreglementering omdat de toewijzing van een dergelijke opdracht kan gelijkgesteld worden met een uitvoering door de aanbestedende overheid van deze opdracht met haar eigen personeel en middelen.

¹ <https://economie.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/een-onderneming-beheren-en/toegang-van-kmos-tot/het-gemeenschappelijke>

² Advies [nr. 851-2021](#) over het gemeenschappelijk actieplan ter verbetering van de toegang van kmo's tot overheidsopdrachten

³ Advies [nr. 871-2022](#) over de evaluatie van het charter "toegang van kmo's tot overheidsopdrachten"

In de overheidsopdrachtenwet van 17 juni 2016 worden de verschillende mogelijke vormen van 'in house' en hun voorwaarden opgesomd : de 'traditionele' verticale of neerwaartse 'in house' (art. 30, §1); de onrechtstreekse 'in house' (art. 30, §1, derde lid); de omgekeerde verticale of opwaartse 'in house' (art. 30, §2); de horizontale of collaterale 'in house' (art. 30, §2); en de gezamenlijke of coöperatieve 'in house' (art. 30, §3).

Om beroep te kunnen doen op de 'in house' exceptie moet aan volgende voorwaarden voldaan zijn cf. artikel 30§1:

- 1° Toezichtcriterium: de aanbestedende overheid oefent op die rechtspersoon toezicht uit zoals op hun eigen diensten;
- 2° Activiteitscriterium: meer dan 80 % van de activiteiten van de gecontroleerde rechtspersoon behelst de uitvoering van taken die hem zijn toegewezen door de controlerende aanbestedende overheid of door andere, door diezelfde aanbestedende overheid gecontroleerde rechtspersonen⁴; en
- 3° Geen privé-kapitaal: er is geen directe participatie van privékapitaal in de gecontroleerde rechtspersoon, met uitzondering van geen controle of blokkerende macht opleverende vormen van participatie van privékapitaal, vereist krachtens de nationale wetgeving, in overeenstemming met de verdragen, die geen beslissende invloed uitoefenen op de gecontroleerde rechtspersoon.

Wanneer een samenwerking wordt opgezet tussen aanbestedende overheden zonder dat een nieuwe of speciaal daartoe aangewezen entiteit wordt opgericht, worden ook de niet-geïstitutionaliseerde horizontale publiek-publieke samenwerkingen niet onderworpen aan de overheidsopdrachtenregelgeving (art. 31), zolang aan de voorwaarden wordt voldaan.

Hierdoor kunnen bepaalde (semi-) overheidsdiensten met activiteiten gelijk aan activiteiten van private ondernemingen door deze uitzondering in de wetgeving een opdracht op basis van de in house of horizontale samenwerking uitvoeren zonder dat een aanbestedingsprocedure heeft plaatsgevonden.

Enkele voorbeelden van activiteiten die tot deloyale concurrentie met de privé sector leiden:

- Vzw's in de sector van de bereide maaltijden waarin o.a. gemeentebesturen, OCMW's, ziekenhuizen en scholen zetelen in de raad van bestuur. Bv. een keuken (vzw) binnen een scholengroep. Deze activiteit leidt tot een groot verlies van klanten voor kmo-cateraars.
- De controles op inplanting die gebeuren door ambtenaren van een (semi-) overheidsdienst (gemeente, provincie ...). Zij voeren deze taken uit zonder een beroep te doen op de diensten van landmeters-experten. De overheidsdienst vertrouwt dit soort opdrachten toe aan "niet landmeter-experts" terwijl deze opdracht normaliter voor onafhankelijke landmeters-experten is bestemd.

⁴ Het percentage van de activiteiten wordt bepaald aan de hand van de gemiddelde totale omzet, of een geschikte alternatieve op activiteit gebaseerde maatstaf zoals de kosten die door de betrokken rechtspersoon of aanbestedende overheid zijn gemaakt met betrekking tot diensten, leveringen en werken over de laatste drie jaren voorafgaand aan de plaatsing van de opdracht.

Wanneer in verband met de datum van oprichting van of aanvang van de bedrijfsactiviteiten van die rechtspersoon of aanbestedende overheid, of in verband met een reorganisatie van zijn of haar activiteiten, de omzet of een alternatieve op activiteit gebaseerde maatstaf zoals gemaakte kosten over de laatste drie jaren niet beschikbaar of niet langer relevant is, volstaat het om met name middels bedrijfsprognoses aan te tonen dat de meting van de activiteit aannemelijk is. (art. 30 §4)

- Een landmeter-expert is, wegens zijn kennis van de grenzen, de facto de enige die dit soort opdrachten kan uitvoeren, zelfs indien deze niet uitdrukkelijk in zijn monopolie zijn opgenomen.
- De landmeter-expert is uit hoofde van zijn persoonlijke verantwoordelijkheden in verband met de uitoefening van zijn beroep verplicht een minimum aan stappen en verificaties uit te voeren om een goede plaatsaanduiding te kunnen garanderen.
- Activiteiten georganiseerd door (semi-) overheidsdiensten die erop gericht zijn om meer mensen te vormen in de verkeerskunde en die daarvoor jaarlijks een aantal acties, evenementen en projecten organiseren. De activiteiten van deze (semi-) overheidsdiensten kunnen daarenboven gesubsidieerd worden waardoor de kostprijs voor hun activiteiten lager kunnen liggen dan de marktprijs. Deze activiteiten betreffen o.a.
 - Opleiding en bijscholing voor lesgevers van rijsscholen
 - Het maken van websites die je voorbereiden op je rijexamen en waarvoor uitgeverijen grote investeringen deden
 - Het organiseren van opleidingen en workshops voor ondernemingen
- De Hoge Raad merkt op dat arbitrage- en bemiddelingsdiensten uitgesloten worden van het toepassingsgebied van de overheidsopdrachtenregelgeving (art. 28, §1, 3°). Hij wenst echter te wijzen op de deloyale concurrentie die veroorzaakt wordt door het beperkt toewijzen van opdrachten aan onafhankelijke bemiddelaars door (semi-) publieke overheidsdiensten. Bijvoorbeeld de aanstelling door de rechtbank van een erkend bemiddelaar die gespecialiseerde kennis heeft over het voorwerp van het geschil wordt al te vaak toegewezen aan een advocaat bemiddelaar wat een deloyale concurrentie betekent ten opzichte van erkende onafhankelijke bemiddelaars die niet erkend zijn als advocaat (art. 1724 Ger. W.)

2. Bij deelname aan overheidsaanbestedingen door (semi-)overheidsdiensten

Sommige (semi-) overheidsdiensten (o.a. intercommunales, vzw's, ...) hanteren een bijzonder lage prijs voor de vergoeding van overheidsopdrachten waardoor de overheidsopdracht aan deze instantie gegund wordt.

Het kan daarbij gaan om (semi-) overheidsdiensten opgericht door een andere publieke structuur, die in eerste instantie gericht zijn op dienstverlening aan de eigen organisatie maar die zich ook op de private markt begeven om deze diensten aan te bieden.

Deze concurrentie is oneerlijk wanneer dit soort overheidsdiensten (o.a. provinciale technische dienst of intercommunale) werkt met openbare middelen die afkomstig zijn van de belastingbetalers via bijdragen van andere overheidsdiensten (o.a. de provincies en/of de gemeenten). Deze oneerlijke concurrentie vloeit eveneens voort uit het feit dat de middelen in termen van personeel, bekwaamheid en uitrusting waarover deze (semi-) overheidsdiensten beschikken in vergelijking met de privé sector onevenredig groot is. Bijgevolg kunnen deze overheidsdiensten een uitzonderlijk laag tarief vooropstellen voor het verkrijgen van een overheidsopdracht terwijl ondernemingen die aan een gelijkwaardig tarief zouden werken verlies zouden maken.

Anderzijds vergen de offertes die voor dit soort overheidsopdrachten moeten worden ingediend in veel gevallen veel werk. Als het bod niet wordt aanvaard dan is het werk dat voor het opmaken van de offerte is verricht door de onderneming verloren. Terwijl de (semi-) overheidsdiensten die op dit soort aanbestedingen ingaan, toch een wedde of loon moeten uitkeren aan hun personeel, ongeacht of de aanbesteding wordt gewonnen of niet.

Enkele voorbeelden van activiteiten die tot deloyale concurrentie met de privé sector leiden :

- De controles op inplanting die gebeuren door ambtenaren van een overheids- of semi-overheidsdienst (gemeente, provincie ...). De gevraagde prijs door deze overheidsdiensten is tot wel 3 keer lager dan de normale minimum marktprijs per eenvoudige implantatiecontrole voor een minimalistische opdracht. Dit versterkt verder de perceptie dat diensten die uitgevoerd worden door de particuliere sector duurder zijn. Bovendien behoort deze opdracht normaliter toe aan onafhankelijke landmeters-experten die garant staan voor de kwalitatieve dienstverlening. Vaak merkt men dat het verstrekte rapport door ambtenaren van deze diensten minder kwalitatief is waardoor gebouwen die door overheidsfunctionarissen worden gebouwd en gecontroleerd, achteraf slecht gesitueerd blijken te zijn en er soms wordt gebouwd op naburige eigendommen. De rechtszekerheid van klanten wordt hierdoor verzwakt gezien zij deze geschillen in der minne of via gerechtelijke weg zullen moeten oplossen.
- Overheidsdiensten (o.a. de gemeenten) raadplegen zowel particuliere tuin- en landschapsarchitectuurbureaus als andere (semi-) publieke overheidsdiensten (o.a. een intergemeentelijke of provinciale technische dienst van de provincie) voor overheidsopdrachten m.b.t. onder meer studieopdrachten en landschapsarchitectuurprojecten voor o.a. de inrichting van de openbare ruimte, studies en landschaps- en stedenbouwkundige plannen voor gemeenten. Deze laatste heeft een eigen ontwerpbureau met personeel in dienst. Tuin- en landschapsarchitecten stellen vervolgens vaak aan de hand van het gunningsverslag vast dat bv. de provinciale technische dienst deze opdracht heeft gekregen door de uiterst lage vergoeding die het heeft voorgesteld. Deze concurrentie met overheidsinstanties is problematisch en oneerlijk, zowel wat de financiën als wat de middelen betreft.
- Bij de toewijzing van een overheidsopdracht voor de invordering van schulden bestaat er een ongelijk speelveld tussen incasso-ondernemingen en gerechtsdeurwaarders en dit doordat in de regel, of zelfs bijna systematisch, er geen onderscheid gemaakt wordt tussen de diensten verstrekt in de minnelijke of de gerechtelijke fase⁵. De incasso-ondernemingen wijzen op volgende ongelijkheden :
 - Ongelijkheid met betrekking tot het bepalen en de vergelijking van de prijs voor het uitvoeren van de opdracht, dit doordat de kosten van deurwaarders, bedoeld in het koninklijk besluit van 30 november 1976 uitdrukkelijk van de prijs zijn uitgesloten:
 - Enerzijds kunnen gerechtsdeurwaarders een aanzienlijke lage prijs aanbieden voor het minnelijke gedeelte van het incassoproces, aangezien een eventueel verlies zal worden gedekt door de inkomsten uit de gerechtelijke fase waarvoor zij met zekerheid worden betaald;
 - Anderzijds zijn gerechtsdeurwaarders niet verplicht een deel van de diensten die zij in hun hoedanigheid van ambtenaar verrichten in rekening te brengen;
 - Invorderingscontracten van incasso-ondernemingen zijn meestal gebaseerd op het principe "no cure no pay". Gerechtsdeurwaarders daarentegen nemen in hun aanbod voor de minnelijke fase regelmatig diensten op die relevant zijn voor de gerechtelijke fase waarvoor zij rechtstreeks worden betaald en waarvoor het "no cure no pay"-beginsel niet geldt. Het meest flagrante voorbeeld waarmee de sector wordt geconfronteerd is dat van

⁵ Voor gerechtelijke opdrachten (zoals de betekening van een akte of de gedwongen tenuitvoerlegging van een beslissing) past een gerechtsdeurwaarder de wettelijk vastgelegde tarieven toe. Dit tarief werd voor burgerlijke en handelszaken vastgelegd bij het koninklijk besluit van 30 november 1976 tot vaststelling van het tarief voor akten van gerechtsdeurwaarders in burgerlijke en handelszaken en van het tarief van sommige toelagen. Voor strafzaken is het koninklijk besluit van 23 augustus 2015 tot vaststelling van het tarief voor prestaties van gerechtsdeurwaarders in strafzaken op vordering van de gerechtelijke overheden van toepassing. Voor buitengerechtelijke opdrachten, zoals de minnelijke invordering van schulden, kan hij zelf zijn prijs bepalen. De gerechtsdeurwaarder kan over deze prijs onderhandelen met zijn opdrachtgever.

de huisbezoeken zoals bedoeld in artikel 7 van de wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument waarbij het bezoek echter pas plaats vindt bij de betekening van de dagvaarding, dus in de gerechtelijke fase.

- Het ontbreken van een splitsing tussen de minnelijke en de gerechtelijke diensten levert ook een probleem op met betrekking tot de verificatie van de prijzen aangezien de aanbestedende diensten de deurwaarders echter toestaan hun prijzen te rechtvaardigen door rekening te houden met de inkomsten uit de tijdens de gerechtelijke fase verrichte handelingen.

3. Standpunten Hoge Raad

De Hoge Raad vraagt om een gelijk speelveld na te streven tussen kmo's en (semi-) publieke overheidsdiensten die gelijkaardige activiteiten verstrekken door meer gebruik te maken van de aanbestedingsprocedure voor activiteiten die eveneens door de privé sector worden aangeboden. Hij wenst aldus dat er minder gebruik wordt gemaakt van de uitzonderingen waaronder de in-house samenwerking.

Hij verwijst naar punt 3 van zijn advies over het charter waarin hij opmerkt dat de (laagste) prijs nog te veel doorweegt bij gunning van een overheidsopdracht en voor kmo's vaak een belemmering blijken te zijn om deel te nemen. Hij is van mening dat de keuze voor de meest voordelige offerte (beste prijs-kwaliteitverhouding) of de laagste prijs weloverwogen moet gebeuren en een meerwaarde moet bieden voor de opdracht. Bovendien wordt erop gewezen dat offertes zelden worden geweerd omwille van een abnormaal lage prijs, aangezien deze prijs niet is gedefinieerd en het bovendien aan de aanbestedende overheid toekomt om een offerte na een prijsonderzoek om die reden te weren.

De Hoge Raad acht het daarbij nuttig om zoals aanbevolen in punt 6 van zijn advies over het charter om de tweestapsprocedure met eerlijke kostenvergoeding voor niet weerhouden ondernemers te stimuleren (de overheid zal hierdoor na ontvangst van de aanvragen tot deelneming eerst de kwalitatieve selectie van de kandidaten en de keuze van de geselecteerden doorvoeren, alvorens de geselecteerden uit te nodigen om een offerte in te dienen). Hierdoor kan alvast de kwalitatieve dienstverlening afgetoetst worden.

Voor de in-house activiteiten moet volgens de Hoge Raad een transparante boekhouding bijgehouden en gepubliceerd worden door de rechtspersoon die belast werd met de uitvoering van taken die hem zijn toegewezen door de controlerende aanbestedende overheden. Hierdoor kan ten alle tijde een efficiënte controle uitgevoerd worden op het activiteiten criterium (nl. het 80 % criterium cf. art. 30 §1).

De Hoge Raad vraagt dat overheidsdiensten die ook een private opdracht vervullen, een onderscheid zouden moeten kunnen maken tussen de middelen (personeel, materiaal, ...) die ze inzetten voor hun publieke opdracht en de middelen voor de opdrachten die daarbuiten vallen. Indien dit niet gebeurt kan dit leiden tot een vermenging van deze middelen en dus tot oneerlijke concurrentie. Daartoe vraagt de Hoge Raad specifiek dat de (semi-) publieke overheden ten minste de integrale kosten van hun middelen (personeel, materiaal, ...) van hun goederen of diensten in hun tarieven doorberekenen.

Ondernemingen waarvan de offertes niet worden aanvaard moeten een vergoeding voor het werk ontvangen dat zij in de biedingsfase hebben verricht. Deze vergoeding wordt reeds in Frankrijk toegepast. De Hoge Raad vraagt om deze Franse praktijk te onderzoeken en om te zetten in het Belgische recht inzake overheidsopdrachten,

Er moet volgens de Hoge Raad ook extra aandacht besteed worden aan de controle op het hanteren van abnormale prijzen (door o.a. geen rekening te houden met personeelskosten), hiertoe zou bij de offerte reeds de pertinente gegevens overgemaakt moeten worden.

De Hoge Raad vraagt hiervoor een wettelijke regeling naar het voorbeeld van de Nederlandse Wet Markt en Overheid⁶, die verplichte gedragsregels invoert waar overheden zich aan moeten houden wanneer ze deelnemen aan de private markt (o.a. transparantie over aangewende overheidsmiddelen, een verplichting om alle kosten door te berekenen in de verkoopprijs en een verantwoordingsplicht bij het afwijken van de normale marktwerking).

De Hoge Raad merkt bovendien op dat de (semi-) overheidsdienst er ook voor moet zorgen dat de dienst op een kwalitatieve wijze kan worden verstrekt. Er moet voorkomen worden dat de beroepsregels worden omzeild, waarbij *de jure of de facto* de tussenkomst van een erkende beroepsbeoefenaar (o.a. architecten en landmeters) wordt opgelegd. Hij vraagt dan ook om voor de voorbehouden activiteiten gebruik te maken van de diensten van deze beroepsbeoefenaars.

B. Oneerlijke concurrentie als gevolg van centrale aankoopdiensten (raamovereenkomsten)

De Hoge Raad merkt op dat er oneerlijke concurrentie kan ontstaan wanneer overheidsdiensten (o.a. gemeenten) een beroep doen op aankoopcentrales om dienstverleningscontracten te sluiten met andere overheidsinstanties (o.a. intercommunales). Hij verwijst naar punt 10 van zijn advies over het charter waarbij hij vraagt om zeer omzichtig om te springen met het gebruik van raamovereenkomsten. Zo wijst hij er onder meer op dat dit het risico inhoudt van monopolie vorming (een zeer groot aantal aanbestedende diensten kunnen zich potentieel aansluiten waarbij de overeenkomst doorgaans over een periode van 4 jaar duurt) en kmo's daarnaast bovendien vaak zelfs niet deelnemen aan de gunningsprocedure (wegens omvang van de opdracht, te zware selectiecriteria inzake financiële draagkracht en technische bekwaamheid,...).

C. Oneerlijke mededinging in het kader van overheidsopdrachten voor gedeeltelijke toewijzing

De Hoge Raad wijst erop dat hij in punt 1 van zijn advies over het charter van mening is dat de verdeling in percelen een essentieel principe moet worden om overheidsopdrachten meer toegankelijk te maken voor kmo's. Echter er moet voorkomen worden dat voor een deelopdracht tijdelijk beroep gedaan wordt op de deskundigheid van een onderneming uit de privé sector waarbij de andere deelopdrachten worden toegewezen aan (semi-) publieke overheden die vervolgens de kennis, ideeën en plannen van deze onderneming overneemt.

⁶ Wet van 24 maart 2011 tot wijziging van de Mededingingswet ter invoering van regels inzake ondernemingen die deel uitmaken van een publiekrechtelijke rechtspersoon of die hiermee zijn verbonden

Enkele voorbeelden van activiteiten die tot deloyale concurrentie met de privé sector leiden :

- plaatselijke overheden en provinciale technische diensten doen tijdelijk een beroep op de deskundigheid van particuliere adviesbureaus van tuin- en landschapsarchitecten via overheidsopdrachten voor deelopdrachten. Deze intergemeentelijke of provinciale technische diensten nemen dan de kennis, ideeën en plannen over en ontwikkelen zelf de projecten. Een groot deel van de honoraria voor dit soort opdrachten wordt daardoor niet betaald aan deze ondernemingen. Bovendien beschikken deze ondernemingen over de analytische - en ontwerpcapaciteiten om innoverend te ontwerpen en de deskundigheid om bij hun ontwerp rekening te houden met verschillende maatschappelijke doelstellingen (milieu- en klimaatdoelstellingen, ...). Door deze oneerlijke concurrentie worden deze capaciteiten grotendeels onderbenut. Daarnaast zijn de besturen van deze intergemeentelijke en provinciale technische diensten vaak samengesteld uit politici van plaatselijke overheden, wat het moeilijker maakt om een volledig objectief, innovatief standpunt in te nemen.

De Hoge Raad vraagt om ethisch om te gaan met het toewijzen van overheidsopdrachten.

CONCLUSIE

De Hoge Raad meldt in het advies verschillende vormen van deloyale concurrentie door (semi-) publieke overheidsdiensten ten aanzien van kmo's bij het uitvoeren van (overheids-) opdrachten en vraagt om de problemen dat deze oneerlijke concurrentie veroorzaakt in aanmerking te nemen.

De Hoge Raad vraagt alvast om in het charter "toegang van kmo's tot overheidsopdrachten, een luik te voorzien die zich specifiek richt op de problematiek van deloyale concurrentie en om een wettelijke regeling in te voeren naar het voorbeeld van de Nederlandse Wet Markt en Overheid, die oneerlijke concurrentie door de overheid voorkomt wanneer zij economische activiteiten uitvoert.

Hij doet daarbij volgende voorstellen die alvast kunnen bijdragen tot het verminderen van de deloyale concurrentie ten aanzien van ondernemingen en die de toegang van kmo's tot overheidsopdrachten bijkomend kunnen stimuleren:

- Het creëren van een gelijk speelveld tussen kmo's en (semi-) publieke overheidsdiensten die gelijkaardige activiteiten verstrekken;
- Het stimuleren van de tweestapsprocedure met eerlijke kostenvergoeding voor niet weerhouden ondernemers;
- Het voeren en publiceren van een transparante boekhouding door de rechtspersonen die een in-house opdracht uitvoeren
- de integrale kosten van middelen (personeel, materiaal, ...), van goederen of diensten in de tarieven doorberekenen van de (semi-) publieke overheidsdiensten die private opdrachten vervullen ;

- Het opleggen door de aanbestedende overheid van een marktconforme prijs in de aanbesteding;
 - Een controle op het hanteren van abnormale prijzen en het bij de offerte overmaken van de pertinente gegevens hiertoe;
 - Het verstrekken van een vergoeding voor het werk aan de ondernemingen waarvan de offertes niet worden aanvaard;
 - Het zeer omzichtig omspringen met het beroep doen op aankoopcentrales (raamovereenkomsten) door aanbestedende overheden;
 - Er moet ethisch gehandeld worden bij het gebruik en toewijzen van deelopdrachten.
-